

CONFRUNTĂRI ÎNTRE PUTERE ȘI OPOZIȚIE ÎNAINTEA CAMPANIEI ELECTORALE DIN 1946

*Viorel Bălțoi**

Cuvinte cheie: Frontul National Democrat, Partidul Național Țărănesc-Maniu, alegeri parlamentare, Banat, incidente.

Keywords: National Democratic Front, National Peasant Party-Maniu, parliamentary elections, Banat, incidents.

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, prin capitularea necondiționată a Germaniei la 9 mai 1945, dar mai cu seamă dezbaterile Conferinței de la Paris, din cursul anului 1946, în vederea semnării tratatelor de pace, a alimentat o doză de speranță pentru omenire că divergențele politice vor fi rezolvate și că viața cotidiană își va relua cursul firesc¹.

În România, situația nou creată a fost cu totul aparte. Țara era ocupată tocmai de o armată aliată, instituțiile erau desființate, iar centrele de comandă și control din teritoriu au fost practic paralizate.

Evenimentele petrecute în sud-vestul țării, în cursul anului 1946, ca și în restul teritoriului, demonstrează că România intrase clar și definitiv sub controlul Moscovei.

Atât Partidul Comunist, cât și celelalte formațiuni ce constituiau Blocul Partidelor Democratice, au fost în scurt timp asaltate de persoane cu vârste și profesii diverse. Înrolarea lor este explicabilă prin faptul că aceste partide se aflau la putere, astfel că noii membri se puneau sub umbrela protectoare a B.P.D. din cauza trecutului politic sau, pur și simplu, prin faptul că erau forțați.

Blocul Partidelor Democratice s-a folosit de unele personalități marcante ale perioadei interbelice, din variate domenii, pentru a-și consolida puterea prin câștigarea alegerilor, pentru ca ulterior să se debaraseze de acestea după modelul

* Universitatea București, Facultatea de Istorie, email: viorelbaltoi@yahoo.com

¹ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX (1918-1948)*, București, 1999, p. 514-515.

sovietic. Cel mai elocvent exemplu este cazul lui Gheorghe Tătăărăscu, fost prim-ministru în perioada interbelică și ministru de Externe până în noiembrie 1947, căruia i s-a impus ulterior domiciliu forțat și a fost nevoit să suporte detenția la Sighet, între 1950 și 1955².

Deși nu se fixase încă data alegerilor, propaganda electorală a început să precupe partidele politice. Pe străzi și-au făcut apariția afișe care îndemneau populația să voteze într-un sens sau altul, iar centrele de plasă au devenit importante pentru delegațiile politice care veneau pentru a prezenta programele guvernării³.

Comitetul Județean al PCR primise de la Secția Educație Politică Timișoara, încă de la 24 ianuarie 1946, patru feluri de fluturași în număr de 3.000 de exemplare și alte două tipuri având caricaturile lui Maniu și Hațiegeanu, în câte 500 de exemplare pentru a fi răspândite atât în orașe, cât și la sate⁴.

Din confruntările politice produse în fața viitorilor alegători, se realizaseră două tabere politice distincte: partidele muncitorești ce colaboraseră în Frontul Național Democrat și partidele isticice, constând în Partidul Național Țărănesc – Iuliu Maniu și Partidul Național Liberal – Dinu Brătianu⁵.

La 5 februarie 1946, între orele 19:30 și 21:00, la Timișoara a fost organizată o manifestație de stradă a tineretului Partidului Național Țărănesc și a Partidului Național Liberal – Brătianu. Aceasta a avut loc în mod neprevăzut, ca o ripostă la manifestația făcută în cursul după-amiezii de către F.N.D (Frontul Național Democrat) de simpatie față de Națiunile Unite care au recunoscut Guvernul României⁶.

Manifestanții au străbătut strada principală a orașului (Bulevardul Fedinand), oprindu-se în fața Teatrului Național și apoi în fața Prefecturii, unde avocatul liberal Furlugeanu a ținut un discurs. „Toți românii să ne adunăm și să facem zid în jurul Regelui și al lui Maniu, pentru salvarea țării. Frați de-ai noștri au fost bătuți și au vărsat sânge pentru dreptatea românească. Sângele lor cere

² Gheorghe Tătăărăscu, *Mărturii pentru istorie*, București, 1996, p. LXI.

³ *Banatul*, an I, nr. 42 din 23 februarie 1946, p. 1.

⁴ Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale (în continuare SJTAN), *fond Comitetul Județean PCR Severin*, secția Educație Politică, dosar 33/1946, f. 30.

⁵ *Banatul*, an I, nr. 42 din 23 februarie 1946, p. 1.

⁶ SJTAN, *fond Inspectoratul General Administrativ Regional Timiș*, dosar 28/1946, f. 124.

sânge și ne vom răzbuna pentru aceasta”⁷. Discursul politic al lui Furlugeanu a fost întrerupt de chestorul poliției Timișoara. S-au intonat „Imnul Regal” și „Deșteaptă-te, române”.

De asemenea, manifestații au strigat pe traseu mai multe lozinci: „Pentru Rege vom muri!”, „Regele și Maniu”, „Maniu și Brătianu”, „Jos dușmanii Regelui”, „Jos teroarea”, „Libertatea presei”, „Toții românii să se adune!”⁸.

La manifestație au participat circa 1.000 de persoane și a fost supravegheată permanent de chestorul Poliției și de organele din subordine. Evenimentul a fost raportat atât Inspectoratului General Administrativ Timișoara, cât și Ministerului de Interne⁹.

La doar câteva zile după manifestație, în oraș s-a întrunit delegația permanentă a Organizației Național-Liberale din Timiș-Torontal, sub președinția lui D. Nistor, fost ministru. Au mai fost prezenți Av N. Fărcășanu, Gheorghe Stoian, Ar. Furlugeanu și dr. Simion Virgil. În timpul dezbaterii s-au discutat unele chestiuni privitoare la organizare și propagandă în vederea alegerilor, iar delegația partidului a apobat textul manifestului ce s-a difuzat în județ, unde a făcut o impresie deosebită¹⁰.

În fața acestei popularități a partidelor istorice, agresiunea PCR nu a întârziat să apară. La 13 februarie 1946, un grup de 25-30 de „indivizi”, informați că la Tipografia Matei din Timișoara se imprimau afișe și manifeste ale organizației liberale, au pătruns cu forța în ateliere, distrugând formele, avariind grav mașinile și confiscând tipăriurile pe motiv că ei nu permit afișe liberale¹¹.

În zelul lor, nu au ezitat să distrugă și lucrări de tipografie rezervate autorităților și întreprinderilor particulare, provocând pagube semnificative (de milioane). La intervenția proprietarului care încerca să justifice imprimarea manifestelor prezentând autorizația cenzurii, agresorii au replicat că ei dictează peste aprobările lui Petru Groza. La plecare, grupul a adresat insulte și amenințări lucrătorilor pentru a nu se mai încumeta să tipărească afișe liberale¹².

Agresiunea comuniștilor nu s-a oprit aici, aceasta fiind doar momentul declanșării unui șir de astfel de acțiuni. În seara zilei de 19 februarie, orele

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Liberalul*, an I, nr. 1 din 9 februarie 1946, p. 3.

¹¹ *Idem*, nr. 3 din 14 februarie 1946, p. 3.

¹² *Ibidem*.

20:00, un grup de „partizani” ai partidelor fenediste s-a prezentat la Tipografia Corvin din Reșița sub pretextul de a tipări urgent „ceva”. După ce au agresat o femeie în vârstă, au coborât în subsolul clădirii, unde au distrus mașinile de tipărit și literele din cutii. Ei au invocat ca motiv faptul că aici fuseseră tipărite manifeste al organizației național-țărăniștine din Reșița¹³.

Ațiunile puse în practică de cei înrolați în F.N.D. (B.P.D. există din 17 mai 1946) s-au înmulțit și s-au generalizat, devenind și mai violente. Evenimentul petrecut la Arad este unul dramatic și departe de a fi ultimul din seria asasinatelor și a actelor de distrugere. Practic, acestea erau o adevărată profesie pentru noua putere de la București, de la 6 martie 1945, coordonată de Moscova și asistată de statele învingătoare în război.

Ziua de 16 februarie 1946 s-a dovedit a fi una tragică pentru PNT-Maniu. La sediul organizației Arad, unde se discutaseră chestiuni de organizare și presă, erau prezenți, printre alții, dr. Alexe Boțoc, prof. C. Teodorescu, dr. Ioan Drinciu, directorul școlar Ioan Ungureanu, Lucian Emonidi și Aurel Mladin. În momentul în care biroul își încheia lucrările și era pe punctul de a pleca, o „mulțime” a năvălit în sediu¹⁴.

Cei aflați în clădire au fost etichetați „huligani” și au fost loviți cu „ciomege”, revolve, cozi de steaguri și alte obiecte. Toți liderii locali ai PNT au fost bătuți și aruncați pe scara din spatele sediului. Dintre aceștia dr. Alexe Botioc fiind în stare foarte gravă (fractură a bazei craniene) și dr. Drinciu având mai multe leziuni la cap și pe corp¹⁵. Directorul școlii Ioan Ungureanu, după ce a fost bătut grav și călcat în picioare, a fost pus pe o platformă și purtat pe strada Horia sub bătaia indivizilor Lascu, Crișan și alții¹⁶. Totodată a fost distrus mobilierul, mașina de scris, telefonul, becuri și Arhiva care a fost complet distrusă.

Articolul mai precizează că în timpul acestui grav incident dr. Ioan Drinciu, plin de sânge, cu fața complet tumefiată, s-a refugiat în biroul d-lui Chestor de poliție cerând asistență, dar a fost refuzat și îndrumat la Parchet. Primul procuror, fiind sesizat, a refuzat orice implicare, îndrumându-l la Poliție¹⁷.

În urma acestui grav incident dr. Alexe Boțioc, fost senator și primar al Municipiului Arad, a fost internat la spital unde a încetat din viață în chinuri, ca

¹³ *Dreptatea*, anul XXI, nr. 26 din 6 martie 1946, p. 2.

¹⁴ *Idem*, nr. 16 din 22 februarie 1946, p. 1.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, p. 2.

¹⁷ *Ibidem*.

urmare a bătăilor primite de la „asasini comuniști” în numele libertății și democrației¹⁸.

Atât documentele de arhivă și respectiv presa vremii confirmă faptul că Partidul Național Țărănesc - Iuliu Maniu se bucura de o popularitate covârșitoare în rândul electoratului. În aceste condiții, orice dezbateri sau manifestație a partidului era permanent și strict supravegheată de autoritățile locale și respectiv agenți ai guvernului.

Cu ocazia unei manifestații organizate de Partidul Național Țărănesc la cinematograful Capitol din 17 februarie la Timișoara, au participat mii de simpatizanți în mare parte țărani și studenți. Intervenția autorităților de a-i opri pe participanți prin bariere instalate la intrările în oraș și prin gări, s-a dovedit ineficientă, fiind realmente depășite de mulțime¹⁹.

Tipografiile și personalul acestora, ce edita ziare ale partidelor istorice, deveniseră ținta prioritară a devastărilor și a amenințărilor comuniste.

Un exemplu elocvent este ziarul „Vestul”, pe care muncitorii au refuzat să-l tipărească, deși primise autorizație de editare de la ministrul informațiilor, direcția presei cu nr. 3678 din 11 martie 1946, ca oficios zilnic al PNT – Maniu din județul Timiș – Torontal²⁰.

Angajații, invocând anumite dispoziții și instrucțiuni primite din partea comitetului F.U.M. (Frontul Unic Muncitoresc) din localitate, se temeau de eventuale și probabile represalii ce s-ar lua împotriva lor de către comitetul F.U.M. în cazul când ar tipări ziarul respectiv²¹.

Raportul de activitate întocmit de Comitetul Județean Timiș-Torontal, la 25 aprilie 1946, prezintă activitatea depusă de membrii săi în Timișoara. „De la 23 martie până la 25 aprilie am controlat toate străzile principale pe raza orașului. Am găsit mai multe lozinci scrise de maniști pe diferite ziduri. Am luat numaidecât măsuri, am format echipe cu care am distrus lozincile și le-am înlocuit cu lozincile noastre. În cursul lunii curente am avut 11 echipe pentru distrugerea lozincilor maniste”²².

Deși campania electorală nu începuse, contactul partidelor istorice cu electoratul devenise tot mai frecvent. Liderii PNL - Brătianu au păstrat în cursul

¹⁸ Idem, nr. 28 din 8 martie 1946, p. 1.

¹⁹ Idem, nr. 40 din 22 martie 1946, p. 3.

²⁰ Idem, nr. 58 din 12 aprilie 1946, p. 3.

²¹ *Ibidem*.

²² SJTAN, *fond BPD, Comitetul Județean Timiș-Torontal*, dosar 3/1946, f. 9.

lunii martie un contact permanent cu organizațiile din județul Timiș-Torontal. Delegațiile partidului s-au deplasat în fiecare duminică în centrele de plasă și comunele rurale, precum Biled, Lovrin, Pesac și Periam, unde PNL - Brătianu se bucura de o popularitate deosebită²³.

Același succes în rândul electoratului l-au avut liberalii în județul Caraș. Octavian Furlugeanu, președintele organizației județene, și ceilalți delegați au avut o întrunire în comuna Fizeși, la care au participat peste 600 de persoane. Astfel de întâlniri au mai avut loc în comunele Surducul Mare și Cacova, unde liderii PNL s-au bucurat de aceeași popularitate²⁴.

În timp ce tipografiile care imprimau ziare sau manifeste ale partidelor istorice erau distruse sistematic, cele ale guvernului nu întâmpinau dificultăți în tipărire și distribuire. Spre exemplu, administrația ziarului „Luptătorul bănațean” din Timișoara a expediat la 1 aprilie 1946 o înștiințare către organizația județeană a Partidului Comunist din Lugoj, prin care și-a luat angajamentul de a ridica tirajul publicației cu 20% până la 1 mai același an²⁵.

O notă informativă cu numărul 9, din 10 mai 1946, întocmită de Legiunea de Jandarmi Timiș informează despre organizarea zilei naționale din localitatea Ciacova, la care au participat circa 350-400 de persoane. Autoritățile locale care s-au ocupat de organizare au expus la tribună tablourile M.S. Regelui Mihai I, ale Reginei Mamă Elena și ale lui Alexandru Ioan Cuza. În timp ce reprezentanții autorităților locale se aflau la biserică, pentru slujba religioasă, membrii FND au expus și ei, la aceeași tribună, tablourile lui Petru Groza, „generalisimului” Stalin și Molotov, precum și mai multe lozinci cu caracter politic²⁶. Acest fapt l-a înfuriat pe preot, motiv pentru care a rupt toate lozincile, dintre care menționăm „Jos Moșierii Maniști Și Brătieniști Care Vor Să Răpească Țăranilor Pământul”, „Jos Uneltele Reacțiunii Împotriva Păcii”²⁷. Gestul preotului a adus nemulțumire într-o tabără și bucurie în cealaltă, astfel încât cele două au fost la un pas de un conflict general. Intervenția jandarmilor a calmat mulțimea²⁸.

²³ *Liberalul*, anul I, nr. 35 din 21 martie 1946, p. 2.

²⁴ *Idem*, nr. 51 din 9 aprilie 1946, p. 3.

²⁵ SJTAN, *fond Comitetul Județean PCR Severin*, secția Educație Politică, dosar 33/1946, f. 31.

²⁶ *Idem*, *fond Legiunea de Jandarmi Timiș-Torontal*, dosar 148/1946, f. 17.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

Apropierea campaniei electorale, dar și deciziile luate de Gheorghe Gheorghiu-Dej în timpul Plenarei din ianuarie 1946, de a combate și ține sub control Partidul Național Țărănesc - Maniu, i-a determinat pe membrii Partidului Comunist și pe cei din Frontul Plugarilor - Județeană Arad, să întreprindă la 5 mai una dintre cele mai ample acțiuni de intimidare și terorizare a membrilor și simpatizanților PNT²⁹.

Această acțiune a avut efectiv girul Guvernului. În după-amiaza zilei de 4 mai, adică în preseara unui congres țărănist, a sosit la Chestura poliției telegrama ministrului de Interne Teohari Georgescu, în care oferea răspuns la întrebarea solicitată de conducerea poliției: „Ținerea congresului poate fi admisă. Vegheați la menținerea ordinii”³⁰.

Ca atare, zeci de camioane au fost plasate pentru a bloca principalele căi de acces din oraș și în zona fabricilor. În fața sinagogii, la liceul industrial, precum și în alte locuri au fost masate „trupe de șoc” pentru intervenție. De asemenea, echipele de poliție compuse din comisari și agenți au fost trimise la toate barierele și intrările din oraș, pentru a interzice accesul populației³¹.

Cetățenii care doreau să intre în localitate au fost perchezionați, țăranilor pretinzându-li-se invitații scrise pentru participarea la congresul PNT. Agenții Siguranței au fost îmbrăcați în straie țărănești și înarmați cu pistoale pentru a dovedi, în caz de conflict, că participanții „au tras unul într-altul”³².

Învățătorul Procopie, președintele organizației locale a Frontului Plugarilor, îmbrăcat de asemenea în straie țărănești „șvăbești” îi „scuipa” pe țărani întrebându-i: „Da’ cu ce v-a ademenit Maniu călăul?”³³. În apropierea gării, tot el îi amenința pe țărani cu pistolul și îi punea să strige „Trăiască Petru Groza!”. A condus o acțiune asupra tramvaiului din oraș și l-a bătut împreună cu alții pe avocatul Ionota, care a suferit mai multe contuzii și fracturi la coaste³⁴.

Pe toate străzile din Arad, grupuri de comuniști au atacat mai mulți cetățeni, simpli trecători, care au fost bătuți și insultați. Un grup de militari ce se aflau întâmplător în zonă au avut parte de aceeași soartă³⁵.

²⁹ Arhivele Naționale Istorice Centrale, București, fond CC al PCR, secția Cancelarie, dosar 153/1946, f. 181.

³⁰ *Dreptatea*, anul XXI, nr. 91 din 26 mai 1946, p. 3.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

În zilele următoare congresului zeci de angajați au fost dați afară de la fabricile ASTRA, ITA și TEBA, pe motiv că participaseră la congres. De asemenea, comisia locală a sindicatelor în colaborare cu autoritățile fenediste au ordonat tuturor tipografilor să nu mai editeze ziarul „Românul”, oficiosul Partidului Național Țărănesc din Arad, cu toate că publicația era autorizată de către Ministerul Propagandei³⁶.

Acțiunea de terorizare a participanților la congresul PNT, prezentată de către ziarul „Dreptatea” este cât se poate de reală, fiind probată de documentele de arhivă. Acestea conțin confirmări chiar de la cei care au contribuit din plin la agresarea populației și a membrilor PNT.

Raportul de activitate realizat de organizația județeană a Frontului Plugarilor Arad pe luna mai, expediat la 3 iunie 1946, către Frontul Plugarilor – Regionala Banat este elocvent: „Județeană Frontul Plugarilor Arad în ziua de 5 mai a avut o activitate prin care a ajutat P.C. (Partidul Comunist) pentru a combate și a înăbuși congresul maniștilor, care era să se țină în aceeași zi. Frontul Plugarilor a adus de la țară peste 300 membri țărani, introducând o acțiune încât congresul maniștilor a fost zădărnicit complet”³⁷.

În uma acestui grav eveniment, s-a înregistrat o a doua victimă în rândul membrilor PNT Maniu Arad, fără a i se preciza în presa timpului numele acesteia. Autoritățile nu au luat nicio măsură pentru a pedepsi pe „asasini”³⁸.

Pe fondul creșterii popularității Partidului Național Țărănesc Maniu și al politicii promovate de Guvern împotriva sa, s-a ajuns inevitabil la intensificarea incidentelor dintre Putere și Opoziție. La 19 mai, în comuna Vărădia (județul Caraș) a avut loc o întrunire a PNT Maniu, la care au participat peste 1.000 de locuitori. Discursul ținut la tribună de profesorul Ilie Rusmir a fost întrerupt de primarul Ioan Chirilă și de notarul Roman Sculici pe motiv că Opoziția nu avea aprobare pentru întruniri. Deși Ilie Rusmir le-a prezentat ordinul de aprobare al Prefecturii, acesta a fost „îmbrâncit jos”, provocând indignarea mulțimii³⁹. Aceste evenimente provocate de reprezentanții Puterii împotriva opoziției se agreavează treptat în timpul campaniei electorale, cunoscând o violență maximă în ziua scrutinului.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ SJTAN, fond Comitetul Frontul Plugarilor Timiș-Torontal, dosar 19/1946, f. 119.

³⁸ *Dreptatea*, anul XXI, nr. 107 din 16 iunie 1946, p. 3.

³⁹ *Ibidem*.

CONFRONTATION BETWEEN POWER AND OPPOSITION BEFORE THE 1946 ELECTIONS CAMPAIGN

Abstract

End of the Second World War and the Paris diplomatic discussions would not change too much political situation in Romania, which remained under the occupation of their ally, the USSR. In 1946, the country's southwestern state of affairs was the same as in the rest of the national territory imposed by Moscow's control. The Communist Party of Romania and the rest of the political parties constituting the National Democratic Front (NDF), in the context of major political change in their favor, were supported by various individuals and organizations who have contributed to consolidating the new Power. An example of this is George Tatarescu, who later faced the rigors of the Soviet totalitarian regime imposed in Romania.

Although not established election date, political confrontations between the government and opposition in early 1946 were more and more numerous in Banat region. For example, representatives of governmental parties coordinate the destruction of printers Matei from Timisoara and Corvin from Resita, employees are threatened and accused for collaborating with "traditional parties", National Liberal Party and National Peasant Party.

In February 1946, the Arad organization's office of National Peasant Party-Maniu is devastated, its members are beaten, and former Senator Boțioc Alexe dies. In Banat region, political debates were closely supervised by government agencies, as well as "traditional parties" media. "The West" newspaper, belonging to the NPP-Maniu, was banned in the county of Timis-Torontal. On May 5 1946, local authorities controlled by the Communist Party and the Front of Plowmans, with the support of Teohari Georgescu, Minister of Interior, diverting in Arad one of the most extensive action against NPP-Maniu. The main access routes in the city were jammed with cars to prevent a congress of the party, which had to be held here. There was violence resulting in injuries and one dead. Incidents also occurred in other parts of Banat. In the city Ciacova, on the National Day (May 10), the confrontation took place between representatives of local authorities and those of the NDF. Gendarmerie intervention prevented the onset of violence. Confrontations between the government and opposition continue until the parliamentary elections of 19 November, when the violence reach its "peak".